

Programma

van

PSP'92

(pacifistisch-socialistische partij '92)

DOCUMENTATIECENTRUM
NEDERLANDSE POLITIEKE
PARTIJEN

Inhoudsopgave

BEGINSELEN EN UITGANGSPUNTEN

Politiek en mensenrechten
De toestand
Kapitalisme en socialisme
Pacifisme versus geweldsdenken
Het verband tussen pacifisme en socialisme

POLITIEK PROGRAM

Staatsvorm
Pacifisme en ontwapening
Machtsverhoudingen en economie
Sociale zekerheid
Bestrijding van discriminatie
Emancipatie van vrouwen en mannen
Gezondheidszorg
Cultuur en recreatie
Onderwijs
Milieu
Wetenschap en technologie
Buitenlandse betrekkingen

Beginnelsen en uitgangspunten

Politiek en mensenrechten

Iedere politieke partij zou in haar program moeten uitgaan van de wenselijkheid en noodzakelijkheid van de verwezenlijking van de mensenrechten zoals die zijn vastgelegd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. De Universele Verklaring kan bij het opstellen van programma's als toetssteen dienen.

De toestand

Het gaat niet goed in de wereld. Enerzijds is er de dreiging van de bewapening, die kapitalen verslindt. Anderzijds is er de massale ellende van hen die verhongeren en onder het bestaansminimum leven. Zij zijn verstoken van elementaire zaken als kleding, huisvesting, gezondheid, veiligheid, en niet te vergeten: vrijheid. Daardoor zijn zij verstoken van menselijke waardigheid.

De dictaturen in Oost-Europa en in de voormalige Sowjet-Unie zijn omvergeworpen of in staat van ontbinding. Ten onrechte noemden deze staten zich socialistisch: niet het volk had immers de zeggenschap, maar een kleine bureaucratische partij-elite met in haar kielzog een geweldig bestuurlijk apparaat dat het leven tot in de kleinste details probeerde te beheersen. In reactie op het slechte imago dat het begrip socialisme er dientengevolge gekregen had, kiest men er nú voor snelle totstandkoming van een keihard kapitalisme. Daardoor staat er een maatschappelijke driedeling voor de deur: een rijke bovenlaag, een redelijk welvarende tussenlaag en een verpauperde massa zonder perspectief.

Een gunstig gevolg van deze gebeurtenissen in Oost-Europa is het beëindigen van de Koude Oorlog en de daarmee gepaard gaande vermindering van het gevaar van een oorlog tussen de Verenigde Staten en het Gemenebest van Onafhankelijke Staten. Hoewel daardoor een zekere mate van ontwapening plaatsvindt, blijft de wereld vooralsnog in de greep van een enorme bewapening. De verfijning van de op massamoord gerichte wapentechnologie gaat onverminderd door. Een gevolg van het beëindigen van de koude oorlog is dat de Verenigde Staten als enige supermacht overblijven, wat geen zegen voor de mensheid is.

De Westelijke bewapening heeft als belangrijk doel de instandhouding van het kapitalisme in het Westen en heeft ook, zoals ook al tijdens de koude oorlog het geval was, de functie om de ontwikkelingslanden in toom te houden. Anders gezegd: om te voorkomen dat deze zich ontworstelen aan de neokoloniale uitbuiting door het Westen. Daarvan was het vermorzelen van grote delen van Irak in de Golfoorlog een duidelijk voorbeeld. De terechte en breed verbreide weerzin tegen het daar heersende wrede en agressieve regime kon gemakkelijk misbruikt worden als legitimatie voor het optreden van de Verenigde Staten en hun bondgenoten. Dat het niet ging om het verjagen van dit regime, is uit de afloop van de Golfoorlog gebleken: het ging om economische en politieke machtsverhoudingen.

Economische machten hebben bovendien behoefte aan militair machtsvertoon tegenover elkaar in hun onderlinge concurrentiestrijd. De ontwikkelingen in de richting van een zelfstandige krijgsmacht van de Europese Gemeenschap en de toenemende bewapening van Japan getuigen daarvan.

Ook in de ontwikkelingslanden is de bewapeningsopbouw in volle gang. Met name het groeiende aantal kernwapenstaten wijst op de mogelijkheid dat de niet-bezitters hun militaire macht gaan gebruiken tegen het nu nog overmachtige militaire apparaat van de bezitters. Wanneer niet radicaal gebroken wordt met het militarisme, staan ons wereldoorlogen te wachten die alle voorgaande ver in de schaduw stellen en zelfs tot de ondergang van de mensheid als zodanig kunnen leiden.

Grote ongelijkheid is in de gehele wereld tevens een binnenlands verschijnsel. In de ontwikkelingslanden bestaat er een (kleine) bovenlaag die in weelde baadt en de macht bezit. De kloof tussen die bovenlaag en de arme massa wordt steeds groter. In het rijke Westen bestaat de bovengenoemde maatschappelijke driedeling (een rijke bovenlaag, een redelijk welvarende tussenlaag en een verpauperende onderlaag zonder perspectief) al vele jaren en in toenemende mate. Het is dan ook een vertekening van de werkelijkheid om de tegenstellingen te beschrijven in termen van nationale staten. Het gaat in wezen om verschillen in belangen en in waarden, die dwars door de nationale grenzen heen lopen; in plaats van te spreken van tegenstellingen tussen nationale staten is het meer in overeenstemming met de werkelijkheid te spreken van tegenstellingen tussen groepen of klassen. Daarom dient te worden afgerekend met de fictie van eenheid binnen de nationale staat. Deze fictie ligt ten grondslag aan het militarisme dat feitelijk vooral de functie heeft om -ten behoeve van de bovenlaag- de structurele ongelijkheid in de maatschappij in stand te houden. Strijd voor de bevrijding van de ontrechte massa's houdt dan ook strijd tegen de militaire apparaten in.

Nu vrijwel de gehele wereld overheerst wordt door het kapitalistische systeem, zien we het verschijnsel dat diverse kapitalistische blokken (in casu de V.S.-Mexico-Canada, het naar eenheid strevende Europa en Japan) elkaar de wereldhegemonie betwisten. De jacht op winst door de heersende klassen van de verschillende blokken vergroot de interimperialistische tegenstellingen en dus de kans op oorlog. Naast het nationalisme dient derhalve ook het kapitalistisch internationalisme te worden afgewezen als een gevaar voor het voortbestaan van de mensheid.

Kapitalisme en socialisme

Verwerkelijking van de rechten van de mens is strijdig met verschillende kenmerkende aspecten van een kapitalistische maatschappijvorm. Voor dat oordeel pleiten de volgende argumenten.

1. De maatschappelijke ongelijkheid

Het kapitalisme, stoelende op de particuliere eigendom van de produktiemiddelen en de zogenaamde vrije ondernemingsgewijze produktie van goederen en diensten, leidt wetmatig tot enorme inkomensongelijkheid en vorming van omvangrijk particulier vermogensbezit enerzijds, bezitloosheid en naakte armoede anderzijds. Scherpe maatschappelijke gelaagdheid (de klassenmaatschappij) is kenmerkend.

Vérgaande ongelijkheid in de inkomens- en vermogensverhoudingen brengt uiteraard vérgaande ongelijkheid met zich in het (kunnen) uitoefenen van economische macht. De economische zeggenschap wordt daarmee onttrokken aan elke democratische besluitvorming. Zelfs democratische controle achteraf op de wijze van aanwending van economische macht is praktisch onmogelijk (zoals ook bij parlementaire enquêtes herhaaldelijk is gebleken). Officieel nog wel beleden rechtsgelijkheid voor allen verwordt door inkomens-, vermogens- en machtsongelijkheid tot een schijnbegrip.

2. De onaanvaardbare groeiwang

De zogenaamde vrije-markteconomie van het kapitalisme houdt in dat de aard van het produktieproces voortdurend wordt afgestemd op de zich voordoende (en manipuleerbare) koopkrachtige vraag. Omdat kapitaal aanwending voortdurend gericht blijft op rendementscontinuïteit, wordt permanente groei wezenskenmerk van het systeem.

Het kapitalisme heeft in de rijke landen geresulteerd in een maatschappij van ongebreidelde consumptiestimulering. Zinloze produktie leidt tot verspilling van grondstoffen en energie, en betekent enorm milieubederf. Milieubeleid binnen het kapitalisme blijft daarom in hoge mate dweilen met de kraan open.

3. De absurde prioriteitsstelling

Op twee manieren leidt het kapitalistische systeem tot absurde prioriteitsstellingen in de produktie van goederen en diensten, en in de bestedingen:

- a. binnen de particuliere sector betekent het feit dat de produktie zich richt naar de koopkrachtige vraag, dat enerzijds onzinnige luxe-goederen worden geproduceerd en verkocht, terwijl anderzijds in elementaire materiële en culturele behoeften niet wordt voorzien: de één rijdt in een dure auto, de ander kan zijn versleten schoenen niet vervangen;
- b. daarnaast staan de collectieve bestedingen ten opzichte van de particuliere bestedingen voortdurend onder druk, omdat ze gefinancierd moeten worden uit -impopulaire- belastingen. Voortdurende toenemende particuliere luxe-bestedingen gaan gepaard met voortdurende besnoeiing in de uitgaven voor sociale en culturele voorzieningen, gezondheidszorg en onderwijs. Niet toevallig is het peil van de onderwijsvoorzieningen ook in de rijke landen lager dan men op grond van het hoge welvaartsniveau zou (mogen) verwachten, in het bijzonder geldt dit voor het onderwijs voor kinderen uit de financieel en/of sociaal zwakkere groepen.

4. De destructieve invloed op de aard van de intermenselijke verhoudingen

In het kapitalisme worden machtsverhoudingen primair gedefinieerd in onder-bovenschikkingsrelaties, waarbij de zelfbeschikking van het individu ondergeschikt wordt gemaakt aan het soepel functioneren van de produktie en de maatschappelijke orde. Het kapitalisme leert in hoge mate de ander te zien als uitbuitingsobject: "Hoe kan ik aan jou meer verdienen?" Deze conditionering loopt parallel met conditionering op typisch materialistische waarden-prioriteit. Welzijnsmotieven en menselijk geluk komen niet in serieuze mate aan bod. Toenemende criminaliteit is inherent aan een systeem met voornoemde tendensen. Op deze ontwikkeling weet het overheersende politieke denken helaas geen beter antwoord dan het bouwen van meer en beter beveiligde gevangenissen.

5. De structurele uitbuiting van arme landen door rijke landen

De relaties tussen de rijke en arme landen worden in grote lijnen gekenmerkt door de situatie dat de rijke landen de eis stellen van gegarandeerde en goedkope grondstofleveranties, terwijl ze tegelijkertijd de eigen markten beschermen tegen eindprodukten uit arme landen. Bovendien bestaat reeds een aantal jaren de tendens om arbeidsintensieve produktie over te brengen naar zogenaamde lage-lonenlanden, vaak onder het mom van "ontwikkelingshulp", en dan met name naar die landen waar de regimes een grote mate van arbeidsrust kunnen garanderen door een harde onderdrukking. In dat verband worden in de ontwikkelingslanden regimes in het zadel gehouden die bereid zijn de Westelijke (c.q. Noordelijke) belangen te dienen. Aantasting van deze structuren wordt niet gedoogd. De overbesteding in West is het spiegelbeeld van honger en ziekte in Zuid.

6. De bevolkingsgroei boven de draagkracht van de aarde

Met name in de ontwikkelingslanden vindt een ongebreidelde bevolkingsgroei plaats als gevolg van het feit dat alle sociale zekerheid ontbreekt; doordat kinderen de enige oudedag-voorziening vormen, terwijl de kindersterfte hoog is, ontbreekt alle gezinsplanning. Enerzijds wordt daarmee de problematiek van die landen nog minder oplosbaar. Anderzijds betekent het, dat de wereldhulpbronnen in hun totaliteit overmatig belast dreigen te worden.

7. De ingebouwde tendentie tot bevordering van oorlogsgeweld

Dit wordt nader uitgewerkt in de paragraaf "Het verband tussen pacifisme en socialisme"

Pacifisme versus geweldsdenken

1. Alle oorlogsvoering vormt een volstrekte ontkenning van ieder mensenrecht. Oorlog dient als misdaad, oorlogsvoorbereiding als misdaadvoorbereiding te worden erkend. Militaire opleiding veronderstelt verachting van mensenrechten en kweekt die verachting aan. De handhaving van een militair apparaat impliceert criminalisering van het menselijk denken. Martelpraktijken maken een vast bestanddeel uit van ieder militair apparaat in actie.
2. Dienstweigeringswetgeving is in deze maatschappij vooralsnog onmisbaar. Het is echter absurd, dat weigeren om mee te doen aan (massale) mensenvernietiging een uitzonderingspositie betekent. Werkelijke erkenning van de universele betekenis van de mensenrechten maakt handhaving van het criminele instituut "militaire dienst" onmogelijk. Ooit zal militaire dienst worden gezien als een verschijnsel uit een pre-beschaafd tijdperk (te vergelijken met het instituut slavernij).
3. Een samenleving die ernst wil maken met de mensenrechten, kiest voor geweldloosheid als norm en uitgangspunt. Bij de uitoefening van -rechtmatige- politiefuncties kan niet bij voorbaat en onder alle omstandigheden ieder gebruik van geweld worden uitgesloten.
4. Het denken in termen van militaire verdediging dient te worden vervangen door het denken in termen van sociale/geweldloze verdediging. Dat is niet alleen een vereiste van minimale beschaving, het is ook een eis van rationaliteit, daar militaire "verdediging" alleen nog maar kan leiden tot collectieve zelfmoord. Kiezen voor overleven van de mensheid betekent kiezen voor de afschaffing van alle militaire instituten.
5. Het militaire denken vervangt de norm van het zelfstandig verantwoordelijk handelen door de norm van de kadaverdiscipline. De door de Nederlandse regering (gesteund door de rechtspraak) van dienstplichtigen geëiste onvoorwaardelijke gehoorzaamheid, ook aan bevelen met een strekking die strijdig is met reeds bindend internationaal recht (onder andere het Handvest van Neurenberg), is essentieel onrechtmatig en moet worden opgeheven.
6. Als begripsbepaling van het pacifisme is "strijd voor minimalisering van geweld" een misleidende kwalificatie. Deze formulering wordt zelfs door beroepsmilitairen veelal onderschreven. Het standpunt kan niet zijn: "Oorlog mag, maar dan wel met zo min mogelijk geweld". Het standpunt dient te zijn: totale afwijzing van ieder oorlogsgeweld, als misdaad.

Het verband tussen pacifisme en socialisme

1. De gemeenschappelijke grondslag voor pacifisme en socialisme wordt gevormd door het uitgangspunt van de eerbiediging van mensenrechten. Noch in het kapitalisme noch in de oorlogsvoering is deze eerbiediging mogelijk. Tegenover het kapitalisme dient daarom het socialisme gesteld te worden; tegenover de aanvaarding van oorlog als middel het pacifisme.
2. De geschiedenis van het kapitalisme is met bloed geschreven. Zowel in de fase van het commercieel kapitalisme als in de fase van het industrieel kapitalisme, alsook nog steeds in onze tijd, heeft dit systeem geleid tot afgrijselijke oorlogen. Aan de koloniale oorlogen -zowel tegen de gekoloniseerde volkeren als tussen de koloniale mogendheden onderling- lagen directe uitbuitings- en winstmotieven ten grondslag. De Golfoorlog vormt het meest recente voorbeeld van een oorlog met economische, belangen- en machtsmotieven van rijk tegen arm als doorslaggevende factor.
3. Het bestaan van de tegenwoordige onrechtvaardige internationale en economische structuren en machtsstructuren betekent het scheppen en instandhouden van felle conflictsituaties en het uitlokken van oorlogsgeweld.
4. De ontwikkeling van verschillende soorten wapens van massavernietiging en de toenemende mogelijkheden deze wapens goedkoop te produceren en op de markt te brengen, biedt ook relatief kleine landen toenemende mogelijkheden tot het ontketen van catastrofale geweldstoepassingen. Nationale soevereiniteit met als kenmerk het bezit van een nationale gewapende macht, is verworden tot een bedreiging voor de mensheid als geheel.
5. Een redelijk functionerende internationale rechtsorde vereist in beginsel verwerkelijking van voorrang van regels van internationaal recht boven regels van nationaal recht. In de organisatie van de Verenigde Naties behoort het vetorecht te worden afgeschaft. Uitspraken van het Internationaal Gerechtshof dienen in beginsel een bindend karakter te hebben en dienen gebaseerd te zijn op het Volkenrecht.
6. Zolang nationaal en internationaal kapitalistische structuren overheersen, zal politiek beleid gericht zijn op het dienen van daaraan gekoppelde belangen. Er is geen reden om aan te nemen dat daarbij het gebruik van geweld als middel minder zal worden toegepast dan in het verleden. Een internationale rechtsorde zal pas een volwaardig begrip kunnen worden, wanneer het rechtssysteem bevrijd zal zijn van de koppeling aan overheersende belangen vanuit het kapitalistische stelsel. Internationaal socialisme is daarom voorwaarde voor vredesopbouw.